

Michaelovy váhy

FRANK PESCHEL

Mnoho lidí trpí dnes zvláštním pocitem, že stojí svým nitrem, svou duší jako diváci mimo vlastní život. Život je zaměstnává, občas až moc, ale duše s tím vlastně nemá nic společného. Projevuje se to třeba v zaměstnání: člověk pracuje. Je velmi vytížen, ale práce v něm nemůže vzbudit hlubší zájem. Pracuje, aby mohl živit sebe i rodinu. Musí proto vyvinout umělý zájem o všechno, co souvisí s jeho prací. Jinak rychle ztratí spojení s vývojem svého oboru a v důsledku také zaměstnání. Člověk v takové (dnes časté) situaci cítí vlastní život jako velký hodinový stroj, jehož závaží se pod zákonem zemské přitažlivosti neúprosně pohybuje dolů a táhne ho s sebou. Život jde samovolně svým směrem - ale duše trpí „nezaměstnaností“.

Nezaměstnané duševní síly se potom naplňují obrazy, které nás jako vzrušující a popuzující svět všude obklopují. Člověk je opět divákem. Občas se tyto obrazy vloudí do našeho jednání, třeba když si kupujeme něco, co jsme vlastně nechtěli, nebo když děti provedou ve skutečnosti „něco“, co předtím viděly ve filmu.

Být divákem, to je základní rys celé naší doby. Zmíněné příklady by se daly nesčetněkrát znásobit. Ale to je jenom vnější stránka. Mnohem vážnější je pocit spojený s těmito jevy, který však většinou zůstává pod hladinou vědomí. Jsme-li diváky, pak nemá obsah našeho vědomí pro běh světa ani význam, ani váhu. Světu je úplně jedno, jestli se radujeme nebo trpíme, jestli jsme dobří nebo špatní, nebo jestli se třeba pokoušíme jednat podle svých ideálů či ne. Máme prostě naplňovat požadavky, které na nás klade vnější život, a vnitřní život, pro nás mnohem důležitější, v něm nic neznamena. V duši se pak rozhostuje pocit bezmoci a nesmyslnosti, který ji vyprázdňuje a odcizuje životu. (Není divu, že člověk potom potřebuje naplňovat prázdnotu duše stále silnějšími zážitky nebo se skrývá v davu.)

Naskytá se otázka: Je tomu opravdu tak, že jednotlivý člověk je pouze divákem světových událostí, nebo může svým myšlenkám, pocitům a skutkům dodat, co jim chybí: ne domnělý, ale skutečný význam a váhu?

Obraz nám může objasnit, co by k tomu bylo třeba. Představme si váhy. Mají vahadlo, které je ve středu pověšeno tak, aby se mohlo volně hýbat a vážit. Misky se naplňují jednak nějakou věcí, jednak závažím, a to se dělá tak dlouho, až jsou obě misky v rovnováze, až jedna strana přesně odpovídá druhé. Stejnou činnost konáme v nitru duše, když poznáváme a jednáme s plným vědomím. Člověk se v poznání pokouší nalézt, jak si odpovídají různé stránky bytí, a v jednání odvažuje skutek a jeho následky. Pocit však usuzuje, jestli nastala rovnováha či ne. Dvě vlastnosti vyvíjí ten, kdo se snaží takto činit: odpovědnost a odvahu. Středem vnitřních vah je lidská osobnost, naše Já, a odpovědnost a odvaha jsou jeho vlastnosti. Ani poznání, ani jednání nemusí chodit jakoby v stejnokroji. Podle místa v životě, podle přístupu ke světu atp. se tvoří na vnitřních vahách vždy nová a individuální rovnováha, vyvíjí-li lidské Já svou vlastní sílu.

Obraz vah již vložily tvůrčí moci člověku do těla. Všude tam, kde se vnější pohyb má vyrovnávat a docházet klidu, nalézáme váhy, nejzřetelněji v pánvi. Tam se pohyby nohou vyrovnávají a páteř zůstává v klidu. Představme si, že by tomu tak nebylo. Člověk by musel každý pohyb nohou stále celým tělem napodobovat. Prostorové zákony země by zaměstnávaly celé tělo až po hlavu a člověk by nemohl

vyvinout nezávislý vnitřní život. Váhy v jeho těle mu umožňují takovou chůzi, aby hrudí a hlavou, nositeli duševního a duchovního života, mohl zůstat v klidu.

Váhy nalézáme i mezi souhvězdími. Když začíná podzim, slunce svítí ve Vahách (dnes však to není souhvězdí, nýbrž znamení). Podzimní rovnodennost je důležitý bod roku. Po jeden den odpovídá čas dne času noci. I síly života, které po celé léto vládly přírodou, jsou na krátký čas se silami umírání v rovnováze. Život přírody nezná konečné vyrovnání. Plyne v rytmu mezi vznikáním a zanikáním. Člověk však má v sobě život a smrt současně. Síly života působí v jeho tvůrčí vůli, v noční stránce jeho bytosti, a síly umírání působí v bdícím vědomí, ve stránce dne. Žádná z těch sil nesmí nabýt převahy, jinak člověk onemocní buď na těle nebo na duši. Zaplétá se do vlastních přání a žádostí, nebo se ztrácí ve vnějším světě. Podzimní rovnodennost jako bod rovnováhy mezi dnem a nocí mezi životem a smrtí se jeví ve znamení Vah. Ty se nám mohou stát kosmickým pravzorem lidského Já, jež v živém vyrovnávání sil vyvíjí svou činnost.

Životní postoj, na nějž jsem ukázal na počátku, má svůj původ v dnešním materialistickém světovém názoru. Podle toho názoru je obsah lidského vědomí jen odrazem vnějšího světa. Dále již nemá žádnou realitu. Pak bude světu úplně jedno, co myslím, cítím a konám, dokud čin není v rozporu se zákony vnější reality. Zdánlivě na mne nedopadají žádné následky toho, co se odehraje jen v mém vědomí, a nejsem nikomu za to zodpovědný. Mohu prostě myslet, cítit a chtít, jak je libo. Kdo takto myslí, podobá se člověku, který dává do jedné misky vah nějakou věc, a do druhé misky jen závaží z papíru. To nemůže vyvážit skutečnou váhu a vahadlo setrvává nepohyblivě v jedné poloze. Prostřednictvím tohoto obrazu nyní chápeme i pocit zmíněný na začátku: vnitřní člověk se cítí spoután převahou vnější reality a i nejkrásnější myšlenky a pocity, zůstávají-li „závažím z papíru“, nemění na skutečnosti vůbec nic. Dokud se však vnitřní váhy nezačnou pohybovat, nemůže lidské Já rozvinout svou činnost.

Otázka je: Jak se promění závaží z papíru ve skutečné závaží? Jak se stanou myšlenky a s nimi i pocity a popudy vůle realitou? Pravda je, že myšlenky jsou jen odrazem, ale ne hmoty, jak tvrdí materialismus, nýbrž ducha. Nikdo nenutí člověka k tomu, aby uznal skutečnost ducha. Udělá-li to však jako svobodný čin svého Já, naplňují se jeho myšlenky víc a více touto skutečností ducha. Člověk v myšlení opakuje tvůrčí sílu, ze které povstaly různé jevy přírody, jak jsme se o to pokusili výše. Tak mizí z myšlení libovolnost a člověk hledá k zevní danosti, jako k jedné misce vah, odpovídající duchovní skutečnost jako druhou a uvede vnitřní váhy do rovnováhy. To nazýváme odpovědností.

Také slovu odpovídá vyšší skutečnost, která přesahuje pojmový obsah. Vyjadřuje se ve tvaru a zvuku slova, v nichž se odráží to, co proudí a vlní se světem jako tvůrčí síly. Rád bych zde zmínil osobní zážitek. Krátce po sametové revoluci navštívil americký prezident George Bush jako první zástupce západních velmocí Prahu. Stál vedle Václava Havla v neprůstředné skleněné budce na Václaváku a hovořil o nové svobodě. Hovořil anglicky. Tlumočník překládal slovo liberty vždy slovem svoboda. Najednou mně zablesklo: to je ale něco úplně jiného! Liberty není svoboda. Podle abstraktního obsahu ano, ale ne podle toho, co člověk při tom slově cítí. Pro Američana liberty asi znamená: nebyť zevními věcmi omezen, moci jednat, jak je libo (to je příbuzný slovní kmen). Čech však při slově svoboda cítí, že je svým pánem, že umí projevit jádro vlastní bytosti. Není to totéž? Abstraktně ano, ale jednou se klade důraz na vnější podmínky a podruhé na podstatu věci. Dává to úplně odlišný životní pocit. Člověk může následovat popudy své libovůle - a být docela nesvobodný, a může být zevně zcela omezen - a být nejsvobodnějším člověkem na

světě, jako třeba Jan Hus v Kostnici nebo Alexandr Solženicyn v Gulagu. Učíme-li se takovéto odpovědnosti vůči slovu, budeme se snažit, abychom do slova nevložili pouze abstraktní mínění a osobní pocity, ale vycítili tvůrčí síly, které v něm působí - a misky vah jsou vyrovnány. Tak ve slově žije pravda, jež si najde cestu k duši poslouchajícího.

I za své skutky se může člověk chopit odpovědnosti. Každý skutek je jako semeno zaseté do země. Vyrůstá z něho časem mnoho různých následků, hmotných, duševních a duchovních. Já člověka s nimi zůstává spojeno, i když většinou zmizí z jeho dohledu. Semeno má v sobě skryté síly, které z něho vykouzlí novou rostlinu. Do svých skutků však musíme tyto síly teprve vložit. Pro celek světa vůbec není jedno, jestli třeba nemilovanou práci odbyváme pouze z povinnosti, nebo jestli do ní vkládáme alespoň tolik skutečného zájmu, radosti a svědomitosti, kolik odpovídá její hodnotě. Nezáleží na vnější omezenosti. Skutečnou váhu má jen naše smýšlení. Tak začnou vnitřní váhy hrát - a jsme svobodní. Člověk, který se takto snaží, aby jeho úmysly byly v souladu se skutečností ducha a aby v nich žil zárodek dobrého, s klidem odváží na vnitřních vahách následky svých skutků, i když je nemůže předvídat. To nazýváme odvahou.

Člověk se může mýlit nebo jednat z egoistického pocitu či z neovládané vůle. Takovými skutky zatěžuje jednostranně vnitřní váhy. I když to neví, bude je muset vyrovnat. Život nás učí, že duše se cítí nejvíc uspokojena, když se poučila z omylu, nebo mohla v sobě přemoci egoismus. Mohla-li k tomu ještě vyrovnat nedobrý čin, cítí se vnitřně v rovnováze. Právě Já člověka, které se projevuje v neustálém obnovování vnitřní rovnováhy, takto v duši ožívá a roste. Ale co kdybychom byli slabí a neuměli to? Nebo kdybychom to neuměli teď? Nebo kdyby vyrovnávající čin nebyl vůbec možný? To nás vede k myšlence osudu a opakovaných životů. Co nedovedu dnes, toho budu schopen později, až se umocní síly mého Já. Během dalších životů právě Já člověka víc a více roste, když vyrovnává, co ještě nebylo dobré, a takto stále obnovuje vnitřní rovnováhu.

Zde zůstává jeden bod otevřený. Co by se stalo, kdyby zlý skutek, který dnes nemůžeme vyrovnat, nás zatížil natolik, že by se vnitřní váhy nemohly ani rozhybat? Tu se můžeme dovolat pomoci. Máme zástupce, jenž nese následky našich zlých činů dotud, dokud nejsme schopni je napravit. Tímto zástupcem nám bude Kristus, když se na něho obrátíme. Kristus ví, že jenom vnitřní váhy, které se mohou volně pohybovat, umožňují lidskému Já, aby se správně spojilo se svou pozemskou úlohou. Musí však čekat na člověka.

Sledovali jsme obraz vah ze čtyř pohledů. Zjevily se nám jako obraz toho, co činí lidské Já. Tato činnost Já - nazýváme ji odpovědnost a odvaha - jenom ta umožňuje člověku být nejen divákem, nýbrž spolutvůrcem pravého pokroku světa. Dnešní život se přiklání k materialismu. Tím více je nutné uvědomit si ducha, aby světové váhy zase došly vyrovnání. Váhy jsou znamením archanděla Michaela. Když slunce svítí ve znamení Vah, slavíme jeho svátek. Michael nese váhy ve své ruce a zkoumá duchovní váhu zemřelých, podle níž se určí budoucí osudy. Spojuje se s plodnými následky lidského života, a proto v nás chce probouzet odpovědnost a odvahu srdce. Jeho starostí je, aby duchu na zemi dodal opět váhu.